

Відгук
офіційного опонента на дисертаційну роботу

Мамешіної Маргарити Анатоліївни

за темою:

«Диференціація змісту навчальних занять з фізичного виховання
учнів 7–9 класів з урахуванням показників фізичного здоров'я та фізичної
підготовленості»

представлену на здобуття наукового ступеня кандидата
наук з фізичного виховання і спорту за спеціальністю 24.00.02 – Фізична
культура, фізичне виховання різних груп населення

Актуальність обраної теми. Актуальність обраної теми дисертаційного дослідження Мамешіної М.А. не викликає жодних сумнівів, оскільки в чинній навчальній програмі з фізичної культури для учнів 5–9 класів не задекларований диференційований підхід до фізичного навантаження на учнів з урахуванням стану фізичного здоров'я та фізичної підготовленості школярів, що не дає можливість учителю враховувати індивідуальні особливості учнів. Окрім цього, важливість наукових розвідок здобувача зумовлені негативним станом здоров'я та рівнем фізичної підготовленості сучасних підлітків, що відображено в чисельних наукових дослідженнях вітчизняних вчених. Наявний стан речей доводить потребу в пошуку нових підходів у фізичному вихованні для учнів середніх класів закладів загальної середньої освіти. Одним із таких підходів є диференціація у фізичному вихованні, що дає нам підстави констатувати актуальність даної роботи.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано відповідно до Зведеного плану НДР у сфері фізичної культури та спорту на 2011–2015 рр. Міністерства освіти, науки, молоді та спорту України за напрямком 3. „Теоретико-методологічні та технологічні основи фізичного виховання і спорту для всіх” з проблеми № 3.1 „Удосконалення програмно-нормативних основ фізичного виховання в навчальних закладах” (№ державної реєстрації 0111U001733) та Тематичного

плану науково-дослідної роботи Харківської державної академії фізичної культури на 2016–2020 рр. за темою «Вдосконалення процесу фізичного виховання в навчальних закладах різного профілю» (№ державної реєстрації 0115U006754).

Роль автора полягає в обґрунтуванні, розробленні та впровадженні у фізичне виховання учнів 7–9 класів закладів загальної середньої освіти експериментальної програми диференціації змісту навчальних занять з фізичного виховання з урахуванням показників фізичного здоров'я та фізичної підготовленості учнів середніх класів.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність і новизна, повнота їх викладу в опублікованих працях. Обґрунтованість та достовірність результатів дослідження обумовлені сукупністю методологічних і теоретичних позицій дослідження; теоретико-методологічною обґрунтованістю дослідження; аналізом сучасних підходів до вирішення проблеми; організацією експериментальної роботи з використанням комплексу методів дослідження, адекватних об'єкту і предмету, меті і завданням дисертаційного дослідження, практичною апробацією отриманих результатів; статистичною обробкою результатів дослідження та позитивним ефектом від упровадження.

Результати дослідження носять об'єктивний характер за кількістю учасників експерименту. У педагогічному експерименті взяли участь 226 учнів 7–9-х класів, з них: 107 хлопців та 119 дівчат. Сформовано 3 експериментальні 3 контрольні групи. Диференціація здійснена як за показниками рівня фізичного здоров'я, так і за показниками фізичної підготовленості учнів. Аналіз отриманих результатів дослідження охоплював статевий та віковий аспект учасників експерименту.

Сформульовані висновки відображають зміст проведених досліджень і відповідають завданням.

Основні положення дисертаційної роботи опубліковано у 15 друкованих працях, серед яких 5 статей у спеціалізованих наукових фахових виданнях України, 5 – у наукових виданнях, які включені до міжнародної наукометричної

бази Index Copernicus, 1 стаття – у науковому виданні, яке внесене до міжнародної наукометричної бази Web of Science, 4 – у матеріалах конференцій.

Мета дослідження – удосконалити зміст начальних занять з фізичного виховання учнів 7–9 класів шляхом його диференціації з урахуванням показників фізичного здоров'я та фізичної підготовленості.

Завдання дослідження:

1. Узагальнити шляхи удосконалення фізичного виховання у закладах загальної середньої освіти.

2. Установити рівень фізичного здоров'я та фізичної підготовленості учнів 7–9 класів закладів загальної середньої освіти.

3. Обґрунтувати програму диференціації змісту навчальних занять з фізичного виховання з урахуванням показників фізичного здоров'я та фізичної підготовленості учнів 7–9 класів.

4. Експериментально перевірити ефективність програми диференціації змісту навчальних занять з фізичного виховання учнів 7–9 класів.

Об'єкт дослідження: фізичне виховання в системі закладів загальної середньої освіти.

Предмет дослідження: зміст навчальних занять з фізичного виховання учнів 7–9 класів.

Методи дослідження: теоретичні – аналіз і узагальнення науково-методичної літератури здобувачем використано з метою вивчення стану та актуальності досліджуваної проблеми, обґрунтування мети та завдань дослідження; методи функціонально-структурного та порівняльного аналізу, абстрагування, порівняння та узагальнення – для інтерпретації отриманих даних; вивчення документальних матеріалів і систематизація інформації – для вивчення змістового наповнення програмного матеріалу з фізичної культури.

Емпіричні – педагогічне спостереження застосовано з метою вивчення практичного досвіду вчителів фізичної культури щодо застосування прийомів диференційованого підходу у навчальному процесі основної школи; медико-біологічні методи (антропометрія, спірометрія, тонометрія, пульсометрія) використано для визначення рівня фізичного здоров'я учнів середніх класів;

педагогічне тестування – з метою визначення рівня фізичної підготовленості досліджуваного контингенту учнів; педагогічний експеримент: констатувальний експеримент проведено з метою дослідження вихідного рівня фізичного здоров'я та фізичної підготовленості учнів 7–9 класів, обґрунтування доцільності розробки програми формульованого експерименту; формульовальний експеримент проведено з метою визначення ефективності розробленої експериментальної програми диференціації змісту навчальних занять з фізичного виховання для учнів 7–9 класів.

Методи математичної статистики застосовано з метою інтерпретації результатів педагогічного експерименту за допомогою комп'ютерної програми STATISTICA 10.0.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що:

– *уперше* обґрунтовано програму диференціації змісту навчальних занять з фізичного виховання, спрямовану на покращення показників фізичного здоров'я та фізичної підготовленості учнів 7–9 класів. Програма складається з трьох компонентів: теоретико-методичного (містить мету, завдання та основні методичні принципи навчання), прикладного (розкриває специфіку організації навчальної діяльності на уроках фізичної культури та етапи реалізації програми) та змістового. Змістовий компонент програми складається з двох розділів: основного – інваріантна складова (ЗФП та теоретична підготовка) та варіативної складової (модулі: легка атлетика, баскетбол, волейбол, футбол). Варіативна складова містить 2 блоки вправ: вправи для зміцнення фізичного здоров'я та вправи для поліпшення фізичної підготовленості учнів.

– *уперше* обґрунтовано специфіку організації навчальної діяльності на уроках фізичної культури за програмою диференціації змісту навчальних занять з урахуванням показників фізичного здоров'я та фізичної підготовленості учнів 7–9 класів та практичну реалізацію авторської програми;

– *удосконалено* наукові відомості про напрямки оптимізації фізичного виховання в системі закладів загальної середньої освіти;

– *набули подальшого розвитку* сучасні підходи щодо організації шкільного фізичного виховання.

Практична значущість роботи полягає у розробленні та впровадженні програми диференціації змісту навчальних занять в освітній процес з фізичного виховання закладів загальної середньої освіти, що сприяло підвищенню рівня фізичного здоров'я та фізичної підготовленості учнів.

Здобувач зазначає, що розроблена програма може використовуватися в освітньому процесі, самостійній та корекційній руховій діяльності для підвищення рівня фізичного здоров'я, фізичної підготовленості та зацікавленості до занять фізичною культурою учнів середніх класів.

Результати дисертаційної роботи впроваджено в освітній процес трьох закладів загальної середньої освіти м. Харкова та в практику підготовки здобувачів вищої освіти Харківської державної академії фізичної культури, що підтверджується відповідними актами.

Оцінка змісту дисертації, її завдання в цілому та ідентичності змісту автореферату і основних положень дисертації. Дисертаційна робота складається з анотацій, умовних позначок, вступу, шести розділів, загальних висновків, методичних рекомендацій, списку посилань та додатків. Загальний текст дисертації викладено на 394 сторінках друкованого тексту, із них: 199 – основний текст. Дисертаційна робота ілюстрована 36 таблицями та 38 рисунками. Список опрацьованої літератури містить 332 джерела (з них 24 латиницею).

Автореферат відповідає змісту дисертації і розкриває основні її положення.

У вступі обґрунтовано актуальність роботи, визначено мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження, розкрито наукову новизну та практичну значущість отриманих результатів, окреслено особистий внесок автора, зв'язок роботи з науковими темами, наведено дані апробації роботи та впровадження отриманих результатів у практику, зазначено кількість публікацій, подано структуру дисертації.

У першому розділі «Сучасні напрями удосконалення фізичного виховання в системі закладів загальної середньої освіти» подано результати аналізу джерельної бази з питань стану здоров'я, фізичного розвитку та фізичної

підготовленості школярів; розкрито формування функціональної та рухової сфери дітей підліткового віку. Здійснено аналіз інноваційних підходів щодо збільшення об'єму рухової активності, збереження здоров'я та підвищення фізичної підготовленості дітей шкільного віку, за рахунок упровадження в освітній процес нетипових засобів, новітніх методик та нестандартних форм занять фізичними вправами. Проаналізовано стан використання диференційованого підходу у фізичному вихованні школярів з урахуванням різних критеріїв. Встановлено протиріччя між чисельними науковими дослідженнями диференційованого фізичного виховання та відсутністю диференціації фізичного навантаження на уроках фізичної культури з урахуванням показників фізичного здоров'я та фізичної підготовленості в 7–9 класах.

У другому розділі **«Методи та організація дослідження»** представлені методи наукового дослідження, їхня адекватність до об'єкту, предмету, мети та завдань роботи; описано організацію дослідження і контингент учасників експерименту.

У третьому розділі **«Стан фізичного здоров'я та фізичної підготовленості учнів 7–9-х класів»** здобувач навела початкові показники фізичного здоров'я за п'ятьма показниками: Кетле 2, Робінсона, Скібінські, Шаповалової, Руф'є та фізичної підготовленості учнів 7–9 класів за тестами Сергієнко та Романенко, що склали основу констатувального експерименту та дали підставу стверджувати, що рівень фізичного здоров'я в сучасних школярів є низьким та нижчим за середній, а рівень фізичної підготовленості – низьким. Це обґрунтувало потребу в укладанні авторської програми диференціації змісту навчальних занять з фізичного виховання з урахуванням показників фізичного здоров'я та фізичної підготовленості для учнів 7–9 класів.

У четвертому розділі **«Експериментальна програма диференціації змісту навчальних занять з фізичного виховання для учнів 7–9 класів»** представлена експериментальна програма; визначена мета, завдання та основні вимоги до сучасного уроку фізичної культури; подана структура програми диференціації змісту навчальних занять з фізичного виховання учнів 7–9 класів,

а саме: зміст трьох компонентів програми (теоретико-методичного, змістового та прикладного), а також особливості застосування програми в кожній частині уроку фізичної культури.

У п'ятому розділі **«Вплив програми диференціації змісту навчальних занять з фізичного виховання на показники фізичного здоров'я та фізичної підготовленості учнів 7–9 класів»** доведена ефективність авторської програми та здійснено аналіз показників фізичного здоров'я та фізичної підготовленості учнів 7–9 класів під впливом експериментальних чинників.

Автор довела, що запропонована нею програма позитивно впливає на усі досліджувані параметри – як на фізичне здоров'я, так і на фізичну підготовленість.

У шостому розділі **«Аналіз та узагальнення результатів дослідження»** окреслено підсумки проведеного дослідження. У процесі наукового дослідження отримано дані, що підтверджують попередні наукові дослідження, набули подальшого розвитку, удосконалені та абсолютно нові результати з досліджуваної проблематики. Акцентовано увагу на чотирьох групах наукових даних.

Дисертаційна робота Мамешіної Маргарити Анатоліївни **«Диференціація змісту навчальних занять з фізичного виховання учнів 7–9 класів з урахуванням показників фізичного здоров'я та фізичної підготовленості»** написана українською мовою із дотриманням наукового стилю, що відзначається адекватним застосуванням термінологічного апарату. Робота є цілісною і характеризується тематичною повнотою та розкриттям головної наукової ідеї автора. В роботі наукові та практичні положення логічні та достатньо обґрунтовані.

В цілому позитивно оцінюючи дисертаційну роботу, слід відзначити окремі зауваження та зупинити свою увагу на дискусійних моментах:

1. На нашу думку, третє та четверте завдання слід об'єднати та викласти в такій редакції **«Обґрунтувати та розробити програму диференціації змісту навчальних занять з фізичного виховання й експериментально перевірити її вплив на показники фізичного здоров'я та фізичної підготовленості»**.

2. Тоді четверте завдання викласти в такій редакції «Укласти методичні рекомендації для учителів фізичної культури щодо застосування диференційованого підходу з урахуванням стану здоров'я та фізичної підготовленості».
3. В практичному значенні слід зазначити розроблення цих методичних рекомендацій. На нашу думку, це посилює практичне значення даного дослідження.
4. В науковій новизні не відображені дані наукового дослідження щодо фізичного здоров'я та фізичної підготовленості. На нашу думку, дисертантка могла б окреслити, що набули подальшого розвитку наукові дані щодо фізичного здоров'я та фізичної підготовленості учнів 7–9 класів.
5. У I розділі в підпункті 1.1. автор подає інформацію щодо функціональної сфери новонароджених дітей, дітей молодшого і старшого шкільного віку, дорослого населення. На нашу думку, ця інформація є зайвою, оскільки виходить за межі теми дисертаційної роботи.

Однак, зроблені зауваження не зменшують наукової цінності дисертаційного дослідження Мамешиної М.А., оскільки більшість носять дискусійний й рекомендаційний характер.

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам

Дисертаційна робота «Диференціація змісту навчальних занять з фізичного виховання учнів 7–9 класів з урахуванням показників фізичного здоров'я та фізичної підготовленості» **Мамешиної Маргарити Анатолівни** має достатнє теоретичне й практичне значення. Є самостійним завершеним науковим дослідженням, в якому висвітлено нові науково-обґрунтовані результати, що розв'язують важливу наукову проблему – теоретичного обґрунтування, розроблення та експериментальної перевірки диференційованого підходу до змісту навчальних занять з фізичного виховання учнів 7–9 класів з урахуванням показників фізичного здоров'я та фізичної підготовленості.

За актуальністю порушеної проблеми, науковою новизною отриманих результатів та практичним значенням дисертація Мамешиної М.А. відповідає

вимогам п. 11 «Порядку присудження наукових ступенів і вченого звання старшого наукового співробітника» загвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567, а її автор заслуговує присудження наукового ступеня кандидата наук з фізичного виховання та спорту за спеціальністю 24.00.02 – Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення.

Офіційний опонент:

кандидат наук з фізичного виховання та спорту, д-цент, доцент кафедри теорії та методики фізичної культури Львівського державного університету фізичної культури імені Івана Боберського

Н. С. Сорокліт

Проректор з науки та зовнішніх зв'язків
кандидат біологічних наук, професор

А.С. Вовканич